

معرفی کتاب

مجید قربانی^۱

عنوان: ادبیات عامه و کهن آیین‌های مردم شاهرود و میامی

نویسنده: حسین رحمتی

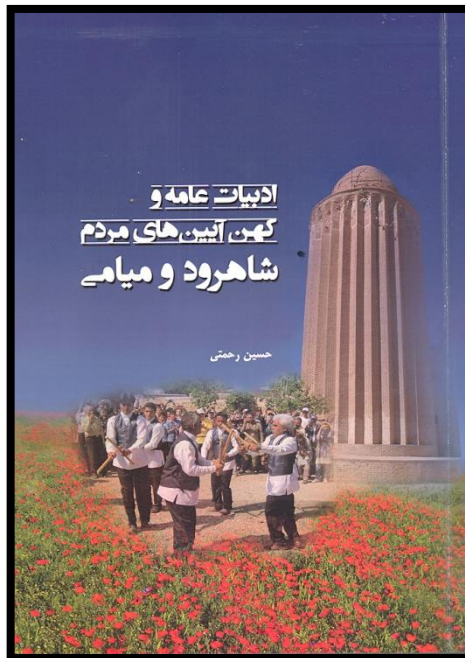
ناشر: حبله‌رود

نوبت چاپ: چاپ اول

تاریخ چاپ: ۱۳۹۹

صفحات: ۲۳۹

قیمت: ۵۰/۰۰۰ تومان

کتاب ادبیات عامه و کهن آیین‌های مردم شاهرود و میامی، اثر حسین رحمتی، فرهنگیار واحد فرهنگ مردم مرکز تحقیقات صداوسیما است که سابقه‌ای ۴۰ ساله در پژوهش آداب و رسوم دیار شاهرود و میامی دارد و با جمع‌آوری اشیای قدیمی و شرکت در

نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های متعدد، به عنوان کارشناس اشیای موزه شناخته می‌شود. این کتاب، مشتمل بر ۸ فصل است و در پایان، گزیده‌ای از تصاویر و اسناد را ارائه می‌کند. در فصل اول، به معرفی ادبیات عامه مانند قصه‌ها، متل‌ها، مثل‌ها، تمثیل‌ها، چیستان‌ها، ترانه و لالایی‌ها، آوای کار و ... پرداخته است. این فصل در واقع، یکی از جذاب‌ترین قسمت‌های کتاب است.

۱. کارشناسی ارشد مردم‌شناسی. رایانامه: ghorbanimajid@gmail.com

فصل دوم، آیین‌های ملی همچون: نوروز، نوروزخوانی، سمنویزون، عیدگاه، یلدا و برفو^۱ را به همراه آداب و سنن مربوط به هر یک معرفی می‌کند.

فصل سوم، شامل آیین‌های مذهبی است؛ آیین‌هایی مانند محرم، عَلم‌دوران، صفر، رجب، رمضان، آداب پیشواز ماه رمضان، شروع ماه و رؤیت هلال، شوخوانی، روش بیدار کردن مردم برای سحر، آیین افطار، عزاداری و ایام تیغ، آیین بدرقه ماه، کیسه‌دوزی، کله‌پاچه‌خوری، عید قربان و آداب آن، عید غدیر و جشن میلاد امام رضا(ع). آیین‌های رمضان در این فصل، بیش از سایر موضوعات تبیین شده‌اند.

فصل چهارم، به معرفی آیین‌های گذار اختصاص یافته و حاوی مطالب بسیار جذاب همچون تولد و بچگی، آیین ناف‌بری، نام‌گزینی، گورزایی، سوراخ کردن گوش، آیین گل‌غلطان، انتخاب عروس و بله‌برون، خانه‌بران داماد، مراسم باغ‌بران و... است.

فصل پنجم، به آیین‌های نمایشی مرتبط با کشاورزی و دامپروری از جمله: عروسی قنات، باران‌خواهی، بندفالیز، بزغاله‌پاچناری و کله‌گرگی اشاره دارد و فصل ششم، مختص آداب سفر زیارتی امام رضا (ع) است، در این فصل می‌توان به ارزش و جایگاه زیارت آقا امام رضا (ع) در بین مردم شاهرود و میامی پی برد. فراهم آوردن مقدمات سفر و بدرقه مسافر، چاووش‌خوانی، گنبدنما، اعلام خبر سلامتی، بازگشت و پیشواز از مواردی هستند که در این فصل به آنها پرداخته شده است در فصل هفتم نیز که بازی‌های محلی نام دارد مجموعه بازی‌های منطقه معرفی می‌شود؛ بازی‌هایی چون: از گل چه گل، بازی با انگشت، کلاغ کلاغ کودکان، بازی پادشاه وزیرک (طُرنه بازی)، الک به چوب، عطار - مطار و بازی رمضان آمد با سیرصد سوار.

در نهایت، آخرین فصل کتاب به غذاهای محلی و سفره‌های نذری اختصاص دارد. در این فصل، شرح مفصلی از جوش بره، ترخون برای سفره عید، حلوا و تدارک سفره‌هایی چون نخود مشکل‌گشا، سفره بی‌بی‌حور و بی‌بی‌نور یا بی‌بی سه‌شنبه، بی‌بی رقیه (س)، ولیمه امام زمان (عج)، دیگ امام چهارم (ع)، حلوا حضرت زهرا (س)، سفره بی‌بی‌زینب (س) و... ارائه شده است. در پیوست پژوهش نیز اسناد و تصاویر رنگی مرتبط با آیین‌های کتاب آمده تا خواننده را در درک هر چه بهتر مفاهیم کتاب یاری رساند.

عنوان: بوستان پُرگل و سیب، فرهنگ مردم اُردیب

نویسنده: لسان‌الحق طباطبایی

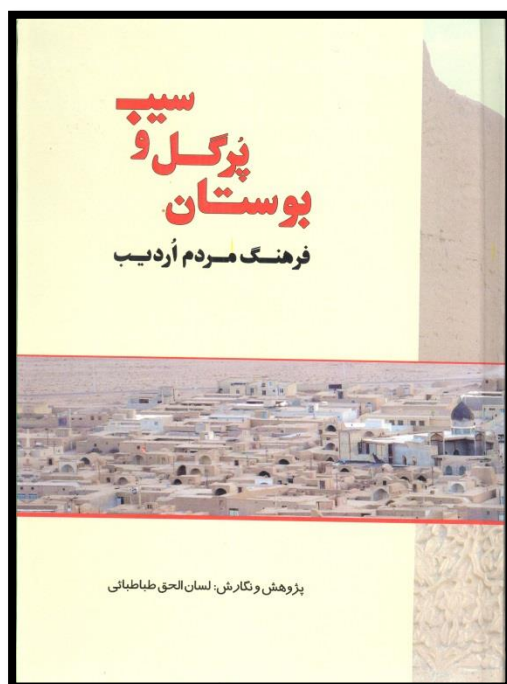
ناشر: بهین

تاریخ چاپ: ۱۳۹۹

نوبت چاپ: چاپ اول

صفحات: ۲۲۸

قیمت: ۷۴/۰۰۰ تومان

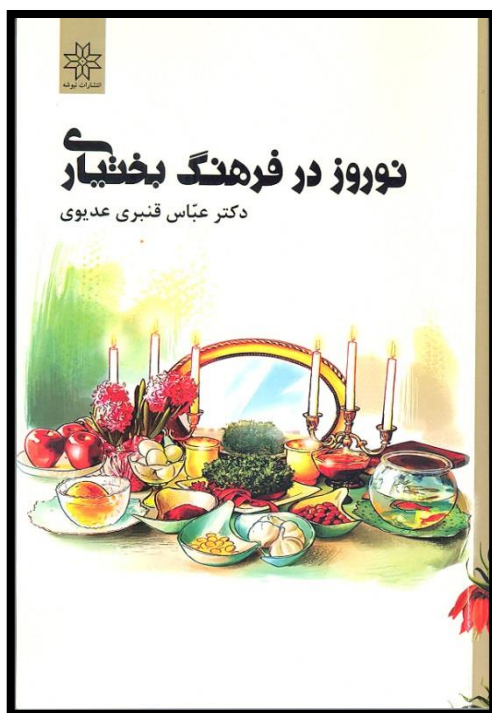

اُردیب نام یکی از روستاهای شهرستان خور و بیابانک در استان اصفهان است. روستای اُردیب در فاصله ۴۲ کیلومتری جنوب غربی مرکز شهرستان (خور بیابانک) واقع است. پژوهنده که زاده خور بیابانک است و ریشه در خاک روستای اُردیب نیز دارد؛ از سال

۱۳۸۴ اقدام به پژوهش در فرهنگ مردم منطقه کرده و پس از چندین بار مسافرت به شهرستان‌های یادشده، سرانجام پژوهش خود را که بر پایه معاشرت، مصاحبه و مشارکت، انجام گرفته، در سال ۱۳۸۹ به پایان رسانیده و در سال ۱۳۹۹ در قالب کتاب روانه بازار نشر کرده است. کتاب یادشده، دومین اثر پژوهنده درخصوص روستای اُردیب است. نخستین اثر وی، کتاب آیین سوگواری محرم در روستای اُردیب بود که در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است. هر دو اثر، نخستین پژوهش‌ها از روستای نامبرده هستند.

کتاب یادشده، پس از پیشگفتار مؤلف که مبین روش پژوهش، تدوین و معرفی مصاحبه‌شوندگان است، در ۶ بخش تنظیم شده است. پژوهنده در بخش نخست، به

موقعیت جغرافیایی روستای اُردیب از جهات طبیعی، اقتصادی، انسانی و معرفی بافت شهری آن پرداخته و در بخش دوم، آثار و ابنیه به جا مانده از گذشته و رویدادهای تاریخی را شرح و توصیف کرده است. بخش سوم، به آیین‌ها، مراسم و سنت‌ها و بخش چهارم، به ادب عامه مردم این روستا اختصاص یافته است. در بخش‌های پنجم و ششم نیز با عنوان پیوست، پژوهنده، جریان گشت و گذار و گفتگوی میان خود و مصاحبه‌شوندگان را به همراه مشاهدات صورت گرفته از مواضع و آبادی‌های پیرامون روستای اُردیب شرح داده است. از ویژگی‌های این اثر، نمایه جای‌ها و کسان، فهرست یاری‌نامه‌ها و تصاویر ابنیه و آثار تاریخی روستای اُردیب است.

عنوان: نوروز در فرهنگ بختياری

نویسنده: عباس قنبری عدیوی

انتشارات: نیوشه

سال انتشار: ۱۳۹۸

صفحات: ۲۱۴

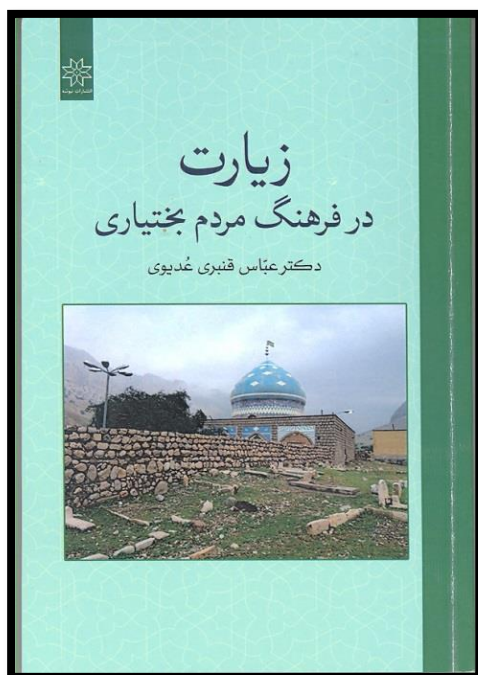
قیمت: ۵۰/۰۰۰ تومان

کتاب حاضر نگاهی به فلسفه نوروز و چگونگی آن در میان ایل بختياری دارد. در این کتاب براساس پژوهش‌های میدانی و اسنادی (کتابخانه‌ای) پدیده نوروز را در میان قوم بختياری، در قالب ۳ فصل واکاوی و روایت کرده است.

کتاب نوروز در فرهنگ بختياری، از یک مقدمه (سخن آغازین) و سه فصل جداگانه تشکیل شده است و در پایان نیز پیوستی به نام (سخن فرجامین) را همراه با خلاصه و نتیجه‌گیری پژوهش ارائه می‌کند.

پژوهشگر در این کتاب، به اختصار، به ترانه‌های چهارشنبه‌سوری، ترانه‌های حاجی‌فیروز، ترانه‌های سیزده‌به‌در و ترانه‌های عیدانه پرداخته است و از میان نوروزخوانی‌ها و خبررسانی برای بهار هم به مداخل زیر اشاره کرده است: (۱) شادیانه (۲) کاروان شادی (کارناوال) (۳) میرنوروزی (۴) کوسه (۵) آتش‌افروز (۶) حاجی‌فیروز (۷) سیاه‌بازی (۸) خانه‌گردی (۹) هنرنمایی‌ها (۱۰) هل‌هله کوسه (۱۱) نوروزخوانی (۱۲) مریدان یا خادمان اماکن زیارتی.

نویسنده در قسمتی دیگر از این کتاب، به خوراکی‌های نوروزی پرداخته و آنها را به ۵ گروه (۱ خوراک (غذا) ۲ تنقلات ۳ میوه ۴ نوشیدنی ۵ نان و شیرینی تقسیم کرده است. دکتر قنبری عدیوی از آیین‌های پیشواز نوروز در بین بختیاری‌ها، به موارد زیر اشاره کرده است. ۱) آشتی‌کنان ۲) برپایی مراسم ترحیم ۳) تعویض رخت عزا به شادی ۴) کشت سبزه ۵) چهارشنبه‌سوری ۶) خانه‌تکانی ۷) آلفه (حلوای مردگان) ۸) هدیه بردن ۹) تهیه سکه و اسکناس نو ۱۰) آتش بودردا ۱۱) خرید عید ۱۲) پخش کردن آجیل مشکل‌گشا ۱۳) پخت سمنو ۱۴) پخت کاجی ۱۵) آتش نذری ۱۶) چیدن سفره هفت‌سین ۱۷) قلک شکستن ۱۸) کوزه شکستن ۱۹) اسفند دودکردن ۲۰) نمک و اسفند آویختن ۲۱) تفال زدن و ...

عنوان: زیارت در فرهنگ مردم بختياری

نویسنده: عباس فغیوی

ناشر: نیوشه

سال انتشار: ۱۳۹۷

صفحات: ۱۲۵

قیمت: ۲۰/۰۰۰ تومان

کتاب زیارت در فرهنگ مردم بختياری، در سه بخش تنظیم شده و به سنت ایرانی - اسلامی زیارت در فرهنگ این قوم پرداخته است. نویسنده در گفتار آغازین، کتاب خود را اولین گام در این حوزه دانسته و اظهار کرده است؛ زیارت از جمله مناسکی است که جایگاهی مهم در زندگی مردم ایل بختياری دارد. در

این کتاب، به موضوع «زیارت» از جنبه‌های مختلفی پرداخته شده است. گفتار اول، به فلسفه زیارت و زبان‌شناسی آن اختصاص دارد. گفتار دوم، به آیین‌ها و آداب زیارت، آیین بدرقه و استقبال، ضرب‌المثل‌های فارسی، باورهای زیارت و... پرداخته است.

گفتار سوم و پایانی نیز که مفصل‌ترین بخش کتاب به شمار می‌رود، زیارت در فرهنگ و ادبیات شفاهی مردم بختياری را بررسی کرده است.

یکی از مباحث مطرح شده در این فصل، مردم بختياری و مسئله زیارت است: کارکردهای متنوع زیارتگاه‌ها، امامزاده‌ها و مکان‌های زیارتی در حل و فصل مشکلات مردم برای آشتی‌کنان، صلح، خواستگاری، خون‌بس، خین و چو (خون و چوب)، قسم دادن متهم، اثبات گناه یا تبرئه مظنون و... برای مردم، بویژه ساکنان محلی، بسیار اساسی

و اثرگذار است. چادر زدن در کنار زیارتگاه‌ها و مجاور شدن به منظور حل گلایه‌ها و دعاها از سنت‌های مردم بختیاری است. اعتقاد به تقدس و پاکی زمین اطراف این بناها موجب شده است که این قوم، بزرگان خود را در کنار مزار شریف، سادات و اهل بیت به خاک بسپارند تا در رستخیز از شفاعت این بزرگان برخوردار شوند.

معرفی مکان‌های زیارتی متعدد در نزد بختیاری‌ها یکی دیگر از ویژگی‌های این کتاب است چرا که به طور معمول، هر طایفه و گروهی به امامزاده خاصی اعتقاد دارند و باورهای متفاوتی در مورد هر کدام از آنها وجود دارد. البته بختیاری‌ها مکان‌های مذهبی دیگری هم دارند که به آنها قدمگاه، نظرگاه و یا مقبره می‌گویند و در هنگام کوچ و عبور از مسیر هر یک، به دلیل کمبود زمان و وقت لازم، از راه دور مناسک احترام‌آمیز و زیارت‌گونه خود را با ادای «سلام» به جای می‌آورند. به این اماکن در اصطلاح سلام‌گاه (سَلْم‌گه) می‌گویند.

کتاب یادشده کوششی ارزشمند برای معرفی قوم بختیاری و نیز شناخت فرهنگ، دین، اخلاق گذشت و ارزش‌های مانای زیارت و عبادت در میان آنان است.